

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΕΝΟΣ ΨΕΥΤΗ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα έξυπνο ανέκδοτο που αναφέρεται στο Ρωμαίο νομομαθή Κορνήλιο το Νασικά (Cornēlius Scipio Nasīca) και στον ποιητή Έννιο (Quintus Ennius: 239-169 π.Χ.)

Cum P.Cornēlius Nasīca ad Ennium poētam venisset* eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset* eum domi non esse, Nasīca sensit illam domini iussu id dixisse et illum intus esse. Accipe nunc quid postea Nasīca fecerit*. Paucis post diēbus cum Ennius ad Nasīcam venisset* et eum a ianuā quaereret*, exclamāvit Nasīca se domi non esse, etsi domi erat. Tum Ennius indignātus quod Nasīca tam aperte mentiebātur: «Quid?» inquit «Ego non cognosco vocem tuam?» Visne scīre quid Nasīca responderit*? «Homo es impudens. Ego cum te quaererem*, ancillae tuae credidi te domi non esse; tu mihi ipsi non credis?»

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Cum P. Cornelius Nasica venisset ad Ennium poetam
Όταν ο Πόπλιος Κορνήλιος Νασικάς είχε πάει στον Έννιο τον ποιητή

ancilla dixisset eique quaerenti Ennium ab ostio
και η υπηρέτρια είχε πει σ' αυτόν που ζητούσε τον Έννιο από την πόρτα

eum non esse domi,
ότι αυτός δεν ήταν στο σπίτι,

Nasica sensit illam dixisse id iussu domini
ο Νασικάς κατάλαβε ότι εκείνη είχε πει αυτό με διαταγή του αφεντικού (της)

et illum esse intus.
και εκείνος ότι ήταν μέσα.

Accipe nunc quid fecerit Nasica postea.
Μάθε τώρα τι έκανε ο Νασικάς αργότερα.

Cum Ennius venisset ad Nasicam paucis diebus post
Όταν ο Έννιος είχε έρθει στο Νασικά λίγες μέρες αργότερα

et quaereret eum a ianua,
και ζητούσε αυτόν από την πόρτα,

Nasica exclamavit se non esse domi,
ο Νασικάς φώναξε δυνατά ότι ο ίδιος δεν ήταν στο σπίτι,

etsi erat domi.
αν και ήταν στο σπίτι.

Tum Ennius indignatus
Τότε ο Έννιος αγανακτισμένος,

quod Nasica metienbatur tam aperte inquit
επειδή ο Νασικάς έλεγε ψέματα τόσο φανερά είπε

«Quid?»
«Τι λοιπόν (λες);

«Ego non cognosco vocem tuam?»
«Εγώ δεν αναγνωρίζω τη φωνή σου;»

Visne scire quid responderit Nasica?
Θέλεις μήπως να μάθεις τι απάντησε ο Νασικάς;

«Es homo impudens.
«Είσαι άνθρωπος αναιδής.

Ego cum quaererem te,
Εγώ όταν ζητούσα εσένα,

credidi ancillae tuae te non esse domi;
πίστεψα την υπηρέτρια σου ότι εσύ δεν ήσουν στο σπίτι.

Tu non credis mihi ipsi?»
Εσύ δεν πιστεύεις εμένα τον ίδιο;»

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ κλίση

Nasica, -ae (A) = ο Νασικάς, (χωρίς πληθυντικό)

poeta, -ae (A) = ποιητής

ancilla, -ae (Θ) = υπηρέτρια

ianua, -ae (Θ) = πόρτα

Β΄ κλίση

P. : συντομογραφία του **Publius** = Πόπλιος, κλητική ενικού: **Publi**

Cornelius, -ii/-i, = Κορνήλιος, κλητική ενικού: **Corneli**, (χωρίς πληθυντικό)

Ennius, -ii/-i, = Έννιος, κλητική ενικού: **Enni**, (χωρίς πληθυντικό)

dominus, -i (A) = κύριος, αφέντης

ostium, -ii/-i (O) = πόρτα, είσοδος

Γ΄ κλίση

vox, vocis (Θ) = φωνή

homo, -inis (A) = άνθρωπος, άνδρας

Δ΄ κλίση

domus, -us (Θ) = οίκος, σπίτι

iussus, -us (A) = διαταγή : εύχρηστη **μόνο** η αφαιρετική ενικού: **iussu** = σύμφωνα με τη διαταγή

Ε΄ κλίση

dies, diei (A) = ημέρα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση

- **paucus, -a, -um** = λίγος
παραθετικά: paucior, -ior, -ius, paucissimus, -a, -um
(επίρρημα: pauce, paucius, paucissime)

Γ΄ κλίση

- **impudens, -ntis** = αναιδής, μονοκατάληκτο
παραθετικά: impudentior, -ior, -ius, impudentissimus, -a, -um
(επίρρημα: impudenter, impudentius, impudentissime)

ΡΗΜΑΤΑ

Α΄ συζυγία

1. **exclamo, exclamavi, exclamatum, exclamare (1)** = φωνάζω
2. **indignor, indignatus sum, indignatum, indignari (1)** (αποθετικό) = αγανακτώ, οργίζομαι

Β΄ συζυγία

3. **respondeo, respondi, responsum, respondere (2)** = απαντώ

Γ' συζυγία

4. quaero, quaesivi, quaesitum, quaerere (3) = ζητώ, ρωτώ
5. dico, dixi, dictum, dicere (3) = λέω, (β' ενικό προστ. ενεστ.: dic)
6. accipio, accepi, acceptum, accipere (3*) (ad+capio) = παίρνω, μαθαίνω
7. facio, feci, factum, facere (3*) = κάνω, (β' εν. Προστ. ενεστ.: fac), (Μ.Φ.: fio)
8. cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere (3) = (ανα)γνωρίζω
9. credo, credidi, creditum, credere (3) = πιστεύω

Δ' συζυγία

10. venio, veni, ventum, venire (4) = έρχομαι, πηγαίνω
11. sentio, sensi, sensum, sentire (4) = καταλαβαίνω, πιστεύω
12. scio, sci(v)i, scitum, scire (4) = ξέρω, μαθαίνω, (προστ. ενεστ.: scito, scitote, προστ. μελλ.: scito, scito, scitote, sciunto)
13. mentior, mentitus sum, mentitum, mentiri (4) (αποθετικό) =λέω ψέματα

Ανώμαλα-Βοηθητικά

14. volo, volui, - , velle (3) = θέλω
15. inquam (ελλειπτικό) = λέω
16. sum, fui, - , esse = είμαι

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

intus=μέσα

nunc =τώρα

postea =έπειτα

- post = μετά

παραθετικά: posterius, postremo/postremum

tum =τότε

tam =τόσο

- aperte = φανερά < από το επίθετο β' κλίσης: apertus-a-um

παραθετικά: apertius, apertissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id (οριστική) = αυτός, αυτή, αυτό

ille, illa, illud (δεικτική) = εκείνος, εκείνη, εκείνο

quis, quis, quid (ερωτηματική) = ποιος, ποια, ποιο

ego (προσωπική) = εγώ

tuus, -a, -um (κτητική) = δικός σου, δική σου, δικό σου

ipse, ipsa, ipsum (οριστική) = ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ – ΜΟΡΙΑ
ad + αιτιατ.= προς, σε (τόπος) a/ab + αφαιρ. = από (τόπος)	cum ιστορικός-διηγηματικός (χρον.)+υποτακτική = όταν, αφού -que (συμπλ., εγκλιτικός) = και et (συμπλεκτικός) = και etsi (εναντιωματικός) = αν και -ne (ερωτηματικό μόριο εγκλιτικό) = μήπως

Ετυμολογικά:

ostium < os = στόμα,

intus < ἐντός, intra, intro,

nunc < νῦν,

ianua < Ianus = Ιανός, ο θεός με τα δύο πρόσωπα (> Ιανουάριος)

exclamo < inclāmo,

co-gnosco· πρβ. γι-γνώσκω,

impudens < in + pudeo = ντρέπομαι· pudor,

credo < incredibilis

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Cum P. Cornelius Nasica ad Ennium poetam venisset: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο sensit. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό Cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου υπερσυντελικού (venisset) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (sensit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

venisset: ρήμα,

P. Cornelius Nasica: υποκείμενο του ρήματος,

ad Ennium: εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης προς πρόσωπο στο venisset,

poetam: παράθεση στο Ennium.

(cum) eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset eum domi non esse:

Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο sensit, καθώς συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη χρονική με τον συμπλεκτικό παρατακτικό σύνδεσμο que (eique). Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό Cum, και εκφέρεται με υποτακτική γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου υπερσυντελικού (dixisset) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (sensit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

dixisset: ρήμα,

ancilla: υποκείμενο του ρήματος,

ei(que): έμμεσο αντικείμενο στο dixisset

non esse: ειδικό απαρέμφατο, άμεσο αντικείμενο στο dixisset,

eum: υποκείμενο του non esse (ετεροπροσωπία),

domi: επιρρηματικός προσδιορισμός σε γενική πτώση που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο non esse,

quaerenti: επιθετική μετοχή, συνημμένη στο ei, δηλώνει το σύγχρονο

Ennium: αντικείμενο της μετοχής quaerenti,

ab ostio: εμπρόθετη αφαιρετική της τοπικής αφετηρίας στη μετοχή quaerenti.

Nasica sensit illum domini iussu id dixisse et illum intus esse: Κύρια πρόταση κρίσεως.

sensit: ρήμα,

Nasica: υποκείμενο του ρήματος,

dixisse, esse: ειδικά απαρέμφατα, αντικείμενα στο sensit,

illum: υποκείμενο του dixisse (ετεροπροσωπία),

id: αντικείμενο στο dixisse

illum: υποκείμενο του esse (ετεροπροσωπία),

iussu: απρόθετη αφαιρετική του εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο dixisse

domini: γενική υποκειμενική στο iussu,

intus: επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο esse.

Accipe nunc: Κύρια πρόταση επιθυμίας, καθώς η εκφορά της είναι έγκλιση προστακτική.

Accipe: ρήμα,

tu: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

nunc: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο Accipe.

quid postea Nasica fecerit: Δευτερεύουσα ουσιαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση. Λειτουργεί ως αντικείμενο στο Accipe. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quid και δηλώνει μερική άγνοια. Εκφέρεται με υποτακτική (fecerit), γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενό της, χρόνου παρακειμένου γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (Accipe). Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.

fecerit: ρήμα,

Nasica: υποκείμενο του ρήματος,

quid: αντικείμενο στο fecerit,

postea: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο fecerit.

cum Ennius ad Nasicam venisset: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο exclamavit. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό cum, και εκφέρεται με υποτακτική γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου υπερσυντελικού (venisset) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (exclamavit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

venisset: ρήμα,

Ennius: υποκείμενο του ρήματος,

ad Nasicam: εμπρόθετη αιτιατική που δηλώνει την κατεύθυνση σε πρόσωπο στο venisset.

cum (Ennius) et eum a ianua quaereret: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο exclamavit. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum, και εκφέρεται με υποτακτική γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου παρατατικού (quaereret) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (exclamavit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

quaereret: ρήμα,

Ennius: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

eum: αντικείμενο στο quaereret,

a ianua: εμπρόθετη αφαιρετική της τοπικής προέλευσης στο quaereret,

Paucis post diebus exclamavit Nasica se domi non esse: Κύρια πρόταση κρίσεως.

exclamavit: ρήμα,

Nasica: υποκείμενο του ρήματος,

non esse: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο exclamavit,

se: υποκείμενο του non esse (ταυτοπροσωπία· πρόκειται για λατινισμό καθώς το ειδικό απαρέμφατο παίρνει υποκείμενο σε αιτιατική ακόμη και στην περίπτωση της ταυτοπροσωπίας),

domi: επιρρηματικός προσδιορισμός σε γενική πτώση που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο non esse.

post: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο exclamavit

diebus: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του μέτρου ή της διαφοράς στο post,

Paucis: επιθετικός προσδιορισμός στο diebus

etsi domi erat: Δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση. Εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο etsi. Εκφέρεται με οριστική (erat) γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας. Ο χρόνος της εκφοράς της είναι ο παρατατικός γιατί η πράξη που δηλώνεται αναφέρεται στο παρελθόν.

erat: ρήμα,

Nasica: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

domi: επιρρηματικός προσδιορισμός σε γενική που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο erat.

Tum Ennius indignatus inquit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

inquit: ρήμα,

Ennius: υποκείμενο του ρήματος,

indignatus: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος, δηλώνει το προτερόχρονο

Tum: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο inquit.

quod Nasica tam aperte mentiebatur: Δευτερεύουσα ουσιαστική αιτιολογική πρόταση που λειτουργεί ως αντικείμενο στη μετοχή indignatus (ρήμα ψυχικού πάθους από το οποίο και εξαρτάται). Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod και εκφέρεται με οριστική (mentiebatur) γιατί δηλώνει αιτιολογία αντικειμενική, που τίθεται σε χρόνο παρατατικό γιατί η πράξη αναφέρεται στο παρελθόν.

mentiebatur: ρήμα,

Nasica: υποκείμενο του ρήματος,

tam: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο mentiebatur,

aperte: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο tam.

Quid (dicis)?: Κύρια πρόταση - Ευθεία ερωτηματική πρόταση μερικής αγνοίας. Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία Quid. Εκφέρεται με οριστική (dicis, που εννοείται) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί αναφέρεται στο παρόν.

dicis: (εννοούμενο) ρήμα,

tu: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Quid: αντικείμενο στο εννοούμενο dicis.

Ego non cognosco vocem tuam?: Κύρια πρόταση - Ευθεία ερωτηματική πρόταση ολικής αγνοίας. Εισάγεται χωρίς εναρκτικό μόριο για λόγους έμφασης. Εκφέρεται με οριστική (non cognosco) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί η πράξη αναφέρεται στο παρόν.

non cognosco: ρήμα,

Ego: υποκείμενο του ρήματος,

vocem: αντικείμενο στο non cognosco,

tuam: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο vocem.

Visne scire?: Κύρια πρόταση - Ευθεία ερωτηματική πρόταση ολικής αγνοίας. Εισάγεται με το εγκλιτικό ερωτηματικό μόριο -ne γιατί δεν γνωρίζουμε την απάντηση που περιμένουμε. Εκφέρεται με οριστική (Vis) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί η πράξη αναφέρεται στο παρόν.

Vis: ρήμα,

tu: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

scire: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο Vis.

quid Nasica responderit: Δευτερεύουσα ουσιαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση ως αντικείμενο στο scire. Εξαρτάται από γνωστικό ρήμα (scire), εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quid και είναι μερικής αγνοίας. Εκφέρεται με υποτακτική (responderit), γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενό της, χρόνου παρακειμένου, σε εξάρτηση από ρήμα αρκτικού χρόνου (το απαρέμφατο scire θεωρείται αρκτικού χρόνου γιατί εξαρτάται από τον ενεστώτα Vis), και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.

responderit: ρήμα,

Nasica: υποκείμενο του ρήματος,

quid: αντικείμενο στο responderit.

Homo es impudens: Κύρια πρόταση κρίσεως.

es: ρήμα,

tu: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Homo: κατηγορούμενο στο tu μέσω του es,

impudens: επιθετικός προσδιορισμός στο Homo.

Ego cum te quaererem: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο credidi. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό cum και εκφέρεται με υποτακτική γιατί υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στη δευτερεύουσα και την κύρια πρόταση. Είναι φανερός εδώ ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου παρατατικού (quaererem) γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (credidi) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

quaererem: ρήμα,

Ego: υποκείμενο του ρήματος,

te: αντικείμενο στο quaererem.

ancillae tuae credidi te domi non esse: Κύρια πρόταση κρίσεως.

credidi: ρήμα,

ego: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

non esse: ειδικό απαρέμφατο, άμεσο αντικείμενο στο credidi,

ancillae: έμμεσο αντικείμενο στο credidi,

te: υποκείμενο του non esse (ετεροπροσωπία),

tuae: επιθετικός προσδιορισμός στο ancillae,

domi: επιρρηματικός προσδιορισμός σε γενική πτώση που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο non esse.

tu mihi ipsi non credis?: Κύρια πρόταση - Ευθεία ερωτηματική πρόταση ολικής αγνοίας. Δεν εισάγεται με κάποιο ερωτηματικό εναρκτικό μόριο για λόγους έμφασης. Εκφέρεται με οριστική (non credis) γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί η πράξη αναφέρεται στο παρόν.

non credis: ρήμα,

tu: υποκείμενο του ρήματος,

mihi: αντικείμενο στο non credis,

ipsi: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο mihi.

arxaia-latinika.gr